

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра новітньої історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з науково-педагогічної
та навчальної роботи

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПОЛІТИЧНА САТИРА В НОВІТНІЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ»

для студентів

галузі знань	<u>03 Гуманітарні науки, 01 Освіта/Педагогіка</u>
спеціальності	<u>032 Історія та археологія, 014 Середня освіта</u>
освітній рівень	<u>Перший (бакалаврський)</u>
освітні програми	<u>Історія України та культурна антропологія (із поглибленим вивченням іноземних мов), Середня освіта (Історія) та інші</u>
вид дисципліни	<u>вибіркова</u>

Форма навчання	<u>денна</u>
Навчальний рік	<u>2022/2023</u>
Семестр	<u>4</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>3</u>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<u>українська</u>
Форма заключного контролю	<u>залік</u>

Викладач: Пивовар Сергій Федорович, кандидат історичних наук, професор кафедри новітньої історії України

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Пивовар Сергій Федорович, кандидат історичних наук, професор
кафедри новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри новітньої історії України

(підпис)

(Андрій ПИЖИК)
(прізвище та ініціали)

Протокол № 12 від « 30 » 06 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від « 26 » 08 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Наталія ТЕРЕС)
(прізвище та ініціали)

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів системну уяву про причини та передумови зародження політичної сатири в Україні, формування та розвиток жанру сатири політичного спрямування в різні періоди історії України.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

2.1. Знати: сучасні методи історичного пізнання, історичний термінологічно-понятійний апарат; основні історичні події у межах дисципліни, їх причини та наслідки, періодизацію, джерельну базу; характер і особливості українського історичного процесу.

2.2. Вміти самостійно: використовувати набуті знання в наукових дослідженнях і викладацькій роботі; поглиблювати свої знання у рамках дисципліни шляхом пошуку й опрацювання нової інформації з використанням сучасних засобів технічної інформації.

3. Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна «Політична сатира в новітній історії України» є важливою складовою частиною професійної підготовки студентів-істориків. Вона покликана розширити поле компетентності студента, зорієнтувати його на реалізацію набутих теоретичних знань і практичних навичок у науково-дослідницькій та викладацькій роботі. На основі сучасних наукових знань висвітлюється процес виникнення та становлення, функції, форми, методи і напрями політичної сатири, її роль і значення в історії України. Дослідження специфіки становлення та розвитку жанру політичного висміювання та глузування дозволяє значно об'єктивніше оцінити різні аспекти суспільно-політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України.

4. Завдання (навчальні цілі): формування у студентів цілісної системи знань про причини та передумови зародження явища політичної сатири; визначення особливостей формування та розвитку гумористичних підходів до висвітлення політичного життя в різні історичні періоди, значення, місце і роль діяльності відомих діячів-представників політичної сатири у всесвітній історії; уміння критично аналізувати доцільність використання політичної сатири та гумору як інструментів впливу на суспільно-політичне життя; застосування здобутих знань з метою максимально об'єктивного оцінювання ролі політичного висміювання у найважливіших історичних подіях; формування та обґрунтування власного бачення тієї чи іншої проблеми, пов'язаної з історією розвитку політичної сатири як суспільного явища тощо.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. Знати. 2. Уміти. 3. Комунікація. 4. Автономність і відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	Знати: сутність, витоки та особливості формування жанру політичної сатири в Україні та світі; історіографію та джерельну базу проблеми.	Лекція, контрольна робота	Контрольна робота, набрання не менше 60 % балів	3%
1.2.	Знати: особливості створення та діяльності представників руху політичного висміювання у світі.	Лекція. самостійна робота, залік	Реферат, набрання не менше 60 % балів; Залік, набрання не менше 60 % балів	8%
1.3.	Знати: основні форми політичної сатири, зокрема їх специфіку, на території України у ХХ – ХХІ ст.	Лекція, самостійна робота, залік	Реферат, набрання не менше 60 % балів; Залік, набрання не менше 60 % балів.	23%
2.1.	Уміти: класифікувати, порівнювати й адекватно інтерпретувати історичні оцінки вітчизняних і зарубіжних учених,	Лекція, семінарське заняття, залік	Робота на семінарському занятті (набрання балів);	19%

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. *Робота на семінарських заняттях*: РН 1.3, РН 2.1, РН 2.2, РН 3.1 – 50 балів/30 балів*.
2. *Самостійна робота (есе)*: РН 1.2, РН 1.3, РН 2.2, РН 2.4, РН 4.1.- 20 балів/12 балів*.
3. *Контрольна робота*: РН1.1, РН 3.1, РН 4.1 – 10 балів/6 балів*.

* максимальний бал/пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- *форма оцінювання - залік; максимальна кількість балів, які можуть бути отримані студентом - 20 балів;*

- *результати навчання які будуть оцінюватись – знання особливостей зародження, становлення та розвитку політичної сатири на різних історичних етапах; вміння класифікувати, порівнювати й адекватно інтерпретувати історичні оцінки вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували питання політичного висміювання в українському та світовому контекстах, коментувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; здатність до міжособистісної взаємодії та участі у наукових дискусіях.*

- *форма проведення і види завдань – письмовий залік, в білеті 2 запитання, які потребують розгорнутої відповіді (кожна відповідь на запитання оцінюється від 0 до 20 балів);*

- *Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за залік не може бути меншою 12 балів.*

- *Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше ніж 48 балів.*

7.2 Організація оцінювання:

Оцінювання студентів здійснюється у двох формах: поточний контроль (робота на семінарському занятті, есе, тестування) і підсумковий контроль (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, поточний контроль 80 балів; підсумковий контроль – 20 балів).

Поточна робота			Залік
80 залікових балів (максимум) 48 балів (мінімум)			20 балів максимум
Семінарське заняття	Самостійна робота	Контрольна робота (тест)	
50 максимум	20 максимум	10 максимум	
30 мінімум	12 мінімум	6 мінімум	12 балів мінімум

САМОСТІЙНА РОБОТА

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми дисципліни в цілому, так і деяких розділів тем. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем у формі написання есе. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів.

7.2.2. Індивідуальне творче завдання – до 20 % балів.

Вимоги до есе:

- обсяг не більше 10 сторінок;
- самостійність у викладі матеріалу;
- здавати у роздрукованому вигляді і в електронному на адресу pvvrsf@gmail.com

Структура есе	Бали (максимум)
Актуальність обраної теми	2
Мета дослідження	2
Завдання наукової роботи	2
Аналіз джерельної бази та історіографії	4
Виклад фактичного матеріалу	5
Узагальнення аналізу проблеми, самостійність висновків	5

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

По завершенні вивчення дисципліни студент пише контрольну роботу (тест). Участь всіх студентів в контрольному заході обов'язкова. Контрольна робота проводиться у письмовій тестовій формі і виконується на останній лекції. Максимальна кількість балів, яку можна набрати за контрольну роботу - 10.

Студент, який з поважної причини пропустив контрольну роботу, зобов'язаний надати відповідний документ і викладач за погодженням з деканатом призначає нову дату її проведення.

Критерії оцінювання контрольної роботи у тестовій формі: 10 запитань

- а) вірна відповідь на одне запитання – 1 бал;
- б) невірна відповідь, відсутність відповіді – 0 балів.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль знань студентів у формі заліку

Заліковий білет з дисципліни «Політична сатира в новітній історії України» містить 2 питання, які оцінюються у діапазоні від 0 до 10 балів.

Критерії оцінок з окремих залікових завдань:

- глибоке, теоретично обґрунтоване, фактологічно наповнене розкриття питання – **8-10 балів**;
- розкриття питання з фактологічною аргументацією – **5-7 балів**;
- неповне розкриття питання – **2-4 балів**;
- висвітлення окремого аспекту питання – **1 бал**;
- відсутність відповіді з питання – **0 балів**.

Студент, який дав відповідь на всі питання залікового білету і набрав не менше 12 балів додає у свій актив певну суму балів, яка додається до балів набраних студентом за результатами поточного контролю.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 48 балів* необхідно у визначені викладачами дні пройти співбесіду з пропущених семінарських занять і лекцій з тим, щоб набрати критичний мінімум і допуститися до перескладання іспиту.

При простому розрахунку отримаємо:

	Поточне оцінювання	Залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	48	12	60
Максимум	80	20	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять

№	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу. Історіографія та джерельна база проблеми.	2		4
2.	Тема 1. Сутність і витоки політичної сатири.	4	2	4
3.	Тема 2. Витоки та зародження політичного висміювання в Україні.	4	2	4
4.	Тема 3. Проблемно-тематичні вектори політичного дискурсу в сатири.	2		6
5.	Тема 4. Основні форми політичної сатири.	2	2	4
6.	Тема 5. Функції сатири та гумору в політичному житті України та світу: історичний досвід.	4		4
7.	Тема 6. Політичний анекдот як форма впливу на суспільну думку у ХХ столітті.	2	2	4
8.	Тема 7. Політичний карнавал в історичній практиці.	2		4
9.	Тема 8. Гумор в ораторській діяльності політичних діячів України та світу.	2	2	4
10.	Тема 9. Політичне висміювання та глузування в діяльності ЗМІ: український та світовий досвід.	2	2	4
11.	Тема 10. Сучасні підходи та практики використання політичної сатири в соціальних мережах	3	2	4
	Контрольна робота (тест)	1		
	Всього за семестр	30	14	46

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **30 год.** Семінари – **14 год.** Самостійна робота - **46 год.**

9. Рекомендована література та джерела:

Основна:

1. Воронін В.М. Зриваючи маски: політична сатира / В.М. Воронін. – Т. : Терно-граф, 2009. – 112 с.
2. Гарматюк А.П. Нескорений сміх: політична сатира (Співомовки на теми радянської системи) / А.П. Гарматюк. – Вінниця: О. Власюк, 2003. – 76 с.
3. Єремеева К. Розповсюдження політичних анекдотів на українську тематику (1917-1991 рр.) / К. Єремеева // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Серія: Історія України. – Українознавство: історичні та філософські науки. –Х., 2009. – Вип. 12. – С. 94-100.
4. Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності: монографія. / Н.В. Кондратенко. – Одеса: Чорномор'я, 2007. – 156 с.
5. Кузнецова О.Д. Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі / О.Д. Кузнецова. – Львів: Видавничий центр університету імені Івана Франка, 2003. – 250 с
6. Чернопиский М. Фольклорна політична сатира 20-х років ХХ століття у записках Сергія Єфремова / М. Чернопиский; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 170 с.
7. Шліхта Н. Історія радянського суспільства: Курс лекцій. – 2-е вид., переробл. і доп. / Н. Шліхта. – Х.: Акта, 2015. – 252 с.

Додаткова:

1. Баранова С.В., Калініченко І.П. Гумор у політичному дискурсі / С.В. Баранова, І.П. Калініченко // Південний архів. – 2019. – Вип. 85. – С. 20-23.
2. Булах М.Б. Особливості мема як засобу політичної реклами / М.Б. Булах // Science and Education a New Dimension. Philology. – 2020. – Вип. 216. – С. 7-10.
3. Демичева А.В. Сучасний політичний гумор як поліфункціональне явище / А.В. Демичева // Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія : Політичні науки. – 2019. – № 4. – С. 96-100.
4. Дзикович О.В. Функціональна специфіка політичного гумору у розважальних медіа форматах / О.В. Дзикович // Львівський філологічний часопис. – 2019. – № 6. – С. 66-72.
5. Каганов Ю. «Сміх крізь сльози»: Радянська Україна в дзеркалі політичного анекдоту / Ю. Каганов // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету – 2012. – Вип. XXXIV. – С. 106-109.
6. Кондратенко Н.В. Тролінг у політичному інтернет-дискурсі: мовні засоби репрезентації / Н.В. Кондратенко // Одеський лінгвістичний вісник. – 2017. – Спецвип. – С. 86-88.
7. Кондратенко Н.В. Гумор в українському політичному дискурсі / Н.В. Кондратенко // Культура слова. – 2019. – Вип. 91. – С. 112-121.
8. Лосева І.В. Іронія та сарказм у політичній полеміці (на матеріалі передвиборчого інтернет-дискурсу США) / І.В. Лосева // Філологічні науки. – 2017. – Т. 1. – №8. – С. 130-133.
9. «Шершень» – перший український журнал політичної сатири в Російській імперії / О. Гарачковська // Слово і час. – 2015. – № 5. – С. 61-66.
10. Шишко К. Образ Л. І. Брежнева в радянських політичних анекдотах / К. Шишко // Актуальні проблеми світової та вітчизняної історії: Збірник наукових праць. – Х., 2009. – Вип. 12. – С. 140-150.

Додаткові ресурси:

<http://novitukr.history.knu.ua/> - кафедра новітньої історії України